

Posudek bakalářské práce Radky Žákové *Kontrastivní studium vyjadřování vidu v českých a německých narativních textech*

Radka Žáková srovnává ve své bakalářské práci vyjadřování aspektuálnosti v češtině a v němčině. Vychází ze slovesného sémantického rysu teličnosti, jež jí umožňuje srovnat jazyk s vybudovanou vidovou opozicí a jazyk, kde tato opozice chybí. Věnuje se tzv. inkrementálním slovesům, jež vyjadřují vztah mezi průběhem děje a manipulací objektu a mají tzv. inkrementální *patiens*. Ve dvou úvodních, teoretických kapitolách popisuje autorka na základě sekundární literatury vyjadřování aspektu, resp. aktionsartu v češtině a němčině. V odd. 1.1 velice podrobně shrnuje poznatky o vidu, jaké najdeme u klasiků české bohemistiky, především Kopečného.¹ V odd. 1.2 pojednává o teličnosti. Ve 2. kap. se věnuje německému aktionsartu a tzv. akcionalitě. Ve třetí, praktické kapitole prezentuje výsledky provedeného výzkumu. Protože by analýza na základě původně stanovených rysů údajně nevedla k dobrým výsledkům, stanovila autorka nové rysy, jimiž jsou „delimitovanost, reference generická/individuální, specifická/nеспецифická, aktuální/neaktuální děj a kontejner“ (s. 50). Autorka čerpá doklady sloves patřících do vymezených významových skupin z paralelního korpusu. Hodnotí po 40 dokladech každého inkrementálního slovesa z deseti párů sloves, celkem tedy 800 dokladů. Výsledky analýzy jsou uvedeny a komentovány, znázorněny v tabulkách a poté přehledně shrnuty. Kompletní analýza vět je přílohou práce.

Stačí zde uvést dva nejpodstatnější přínosy práce, aby byla zřejmá její kvalita: 1. Autorka zpracovala aktuální a nelehké téma. Chvályhodné je již to, že do českého bohemistického diskurzu zavádí potřebné termíny užívané zahraničními bohemisty. Čerpá z reprezentativní sekundární literatury, od prací téměř zapomenutých (Povejšil 1977) až po nejnovější (Pergler, rukopis), a poučeně s ní pracuje, viz např. porovnávání jednotlivých koncepcí třídění predikátů (v odd. 2.3.1 i jinde). Tvůrčím způsobem rozvíjí přístup vedoucí práce i některých jiných českých a zahraničních bohemistů, slavistů a obecných lingvistů. – 2. Autorka provádí kvalifikovanou analýzu reprezentativního množství korpusových dokladů a vyvozuje z ní přiměřené závěry.² Nadto komentuje své postupy při rozhodování o klasifikaci nejednoznačných dokladů, díky čemuž jsou její výsledky snadno kontrolovatelné.

Autorka výborně ovládá styl vědeckého textu, vyjadřuje se přiměřeně, střídavě, srozumitelně. Nápadným jevem v její práci je užívání dokonavých sloves v 1. os. sg. (*představím, zavádím* ap.). – Poměrně zajímavé je, že autorka používá kromě překladu německých vět také tzv. lipský systém glos (s. 35n.), čímž usnadňuje pochopení struktury německých vět i čtenářům, kteří němčinu neovládají.³ – Formálních nedostatků je v práci snesitelné množství.⁴ – Místo spojení *gramatický člen* navrhuji důsledně užívat spojení *gramatická kategorie členu*, místo *žádný člen* důrazně doporučuji užívat zavedený termín *nulový člen*. – Poznámky k autorčiným překladům odborných termínů z němčiny: nedovolil bych si překládat *durativ* a *perfektiv* rovnou jako *atelický* a *telický* (s. 39); *funkční sloveso* rozhodně není přesný překlad německého *Funktionsverbgefüge* (pozn. 29 tamtéž). – Jazyková poznámka: netřeba psát, že něco je „lépe zřetelnější“ (s. 81). – Na s. 61 je omylem *vypít* m.

¹ Autorce by snad při dalších pracích o českém vidu prospěla konfrontace s novějšími zahraničními pracemi – namátkou Dickey, Berger, Dübbers aj. – stejně jako s disertační prací L. Veselého.

² Kvalitu práce nesnižuje skutečnost, že kvůli obsahu paralelního korpusu InterCorp mohly být analyzovány především doklady z beletristických textů, u nichž je nutné počítat s aktualizací jazyka.

³ K těmto glosám bych však měl drobné výtky – u pomocných sloves by i na s. 37 a 39 mohly být vyznačeny gramatické kategorie (osoba a číslo), *zu* před infinitivem bych neoznačil za předložku ap.

⁴ Jde o nečetné překlepy (v pozn. 5 na s. 17 a 7 na s. 19, na s. 35, v tab. na s. 77); nepřilíš četné chyby v interpunkci (s. 14, 25, 41, 45, 46 /divis/, 55, 65, 68, 77, 81; nejednotně se v práci /ne/píše čárka před *a tak*); neúplné věty (s. 45, podobně na s. 58 a 79); nejednotné psaní a (ne-/)skloňování termínu *a-/Aktionsart*. – V odd. 1.2.4.3 koresponduje s názvem oddílu pouze 1. odstavec. – Autorka někdy cituje v původním jazyce, někdy citát překládá do češtiny a originál nechává v poznámce, někdy citát pouze překládá do češtiny bez uvedení originálu.

náležitěho *postavit*. Na s. 46 se několikrát mluví o Danešovi a myslí se Povejšil (srov. např. s. 48). Nechtěně komická je formulace „Na koncepci prostě vidových předpon u Kopečného (1962) reagoval Poldauf (1954)“ (s. 16).

Jediná má výrazná výtka se týká závěrečného seznamu literatury. V něm chybějí bibliografické údaje – nejsou zde citovány práce Agrell 1908, Rothstein 2001, Verkuyl 1972 a 1993 (zřejmě citované odjinud). Práce Daneš 1985 mohla být citována přesněji (*Věta a text* je spíše souborem jednotlivých studií). Uvádět autory německé gramatiky v seznamu jako Helbig-Buscha, bez iniciál křestních jmen, rovněž není zcela košer. V seznamu jsou i další, typografické nesrovnalosti. – Samotný text práce je někdy příliš skoupý na odkazy na prameny, např. v odd. 1.1.3.2, v odd. 1.1.3.4 v části o determinovaných a nedeterminovaných slovesech pohybu, v odd. 2.2.7.4, 2.2.7.6 a 2.2.7.7. V odd. 1.1.4.2 autorka nezřetelně dělí cizí myšlenky od vlastních (tady snad mohla najít odvahu pustit se do polemiky o problematických koncepcích vidových prefixů).

Kdyby zbyl při obhajobě čas na diskusi, nabízím následující náměty, a to s vědomím, že jimi překračuji požadavky kladené na bakalářskou práci: 1. Na s. 10 a 45 autorka píše, že vid v češtině je plně gramatikalizovanou kategorií slovesa. Nakolik lze toto tvrdit při srovnání češtiny s jinými slovanskými jazyky, např. ruštinou? – 2. K odd. 1.2.7.2 (s. 28): Jsou zde uvedené postoje Krifky a Filipové opravdu nesmiřitelné? Je příklad *Pil víno, co mu jeho neúnavný hostitel stále doléval*, uváděný Filipovou, jednoznačný? – 3. K s. 22: Je sloveso *to buy* bez výhrad atelický? Rozumím tomu, že jeho objekt je neinkrementální, ale jedná se o atelický proces? Angl. *to buy (a litre of) wine* lze přece přeložit jako *koupil víno*, ale i *nakoupil víno / dva litry vína*. (Problematizuje tato připomínka nějak mezijazykové porovnávání teličnosti?) – 4. Jak autorka naznačuje, posuzovat (a)teličnost predikátů je v některých dokladech obtížné. Souvisí to jistě i s tím, že jde o sémantickou, ne třeba gramatickou kategorii. V jiných rozhodováních, citovaných v práci, se však zřejmě můžeme shodnout snáze – a snad můžeme rozhodnout i jinak, než se v práci píše: a) k 1.2.8 (s. 30) – věty *Postavil domy, Napsal knížky a Napsal žádosti* mi – na rozdíl od citované Filipové – znějí přirozeně, resp. těžko bez kontextu usuzovat na jejich nepřirozenost; b) k 1.2.9 (s. 31) – *Napekla pět housek* asi zní nepřirozeně, souhlasím, ale *Napekla pět bochníků chleba / pět vánoček / pět dortů* ap. rozhodně zní přijatelněji, problém tedy nebude ve spojení slovesa s číslovkou a zase bude hrát velkou roli i těžko postižitelný kontext. – 5. Jakou roli hrají při určování, zda je predikát telický, či atelický, příslovečná určení času?

Bakalářská práce Radky Žákové podle mého soudu překračuje požadavky obecně kladené na bakalářské práce a zasluhuje velké uznání. Především jádro práce, třetí kapitola, by bylo vhodné, samozřejmě v poněkud zkrácené verzi a po nutných úpravách, publikovat v některém lingvistickém časopise, např. *ČMF*, *Germanoslavica*, *KGA* ap. Vyplatilo by se také pokračovat ve výzkumech, jak je naznačeno v posledním odstavci závěru práce. Práci velice rád doporučuji k obhajobě a navrhuji ji hodnotit známkou výborně.